

# אורי אורלב



אורי אורלב נולד בשנת 1931 בוורשה שבפולין. כינויו היה יורק. כשפרצה המלחמה עם גרמניה הנאצית בספטמבר 1939, גויס אביו לצבא פולין. יורק, אחיו ואמו גורשו לגטו ורשה בשנת 1940. אמו של יורק נפטרה בגטו בשל התנאים הקשים, וזודתו היא שטיפלה בו ובאחיו קז'יק. הדודה סטפה הצליחה להבריח את שני האחים למקום מסתור, אך אחר כך הם הועברו למחנה הריכוז ברגן-בלזן, שם שהו כשנתיים.

## סוף המלחמה והשתרור

- ❖ *צרכו רשימה של כל הרגשות האובדים בסיפור.*
- ❖ *צרכו רשימה של הקשיים שהילד מתאר.*
- ❖ *סמנו משה מתאר את השנוי שחולף ראש השנה.*

היינו שנתיים במחנה. הגרמנים העמיסו אותנו לבסוף על רכבת יחד עם כאלפיים יהודים מהונגריה ושלחו אותנו מזרחה [...].

הקצין הגרמני [...] אמר שניסע קצת עד שנתקרב לחזית ואז הוא יברח יחד עם החיילים [...] וכך קרה באמת. פתאום יצאו מיער סמוך חיילים אמריקנים כשצבעי הסוואה על פניהם ועשבים ירוקים ברשתות קסדותיהם ורצו לקראתנו ברובים מוכנים לירי [...] אחר כך עברה מכונית של הצבא האמריקני וחילקה לנו לחם שכמותו לא ראינו מעולם, לחם לבן דמוי צמר גפן. ממש פלא מאמריקה. היחידה ששחררה אותנו השתייכה לארמייה התשיעית. אני חושב שמאז רצה אחי להיות אמריקני ואמנם היום הוא אזרח ארצות הברית.

גרנו זמן מה בעיירה קטנה שקצין אמריקאי רוקן אותה מתושביה הגרמנים. ואחר כך, כשהתברר שחלק זה של גרמניה יהיה שייך לרוסים, ברחנו משם לבלגיה.

כשהחיילים האמריקאים הגיעו לרכבת, הייתה שמחה גדולה כי הבנו שהמלחמה נגמרה. הם ביקשו שלא נראה את שמחתנו כי באותו יום מת הנשיא שלהם, פרנקלין רוזוולט. אחי ודודה שלי הלכו לחפש דברים בכפר. אני נשארתי לבדי בקרון. לקחתי את המזוודה שבה שמרנו את האוכל לשעת חירום, ואכלתי את כולו. למזלי הקאתי, וכך ניצלתי. [לאחר תקופה ארוכה של מחסור במזון, אכילת יתר עלולה להיות מסוכנת מאוד מכיוון שהגוף אינו רגיל לעכל את המזון.] כשהסתכלתי מהחלון ראיתי מישהו אומר לאחת הנשים מהרכבת: "בואי איתי ואני אראה לך איפה תוכלי למצוא הרבה דגים". החלטתי להצטרף. הוא לקח אותנו לאגם שצפו בו הרבה דגים. כנראה שהדגים מתו בעקבות הפצצה. בעזרת ענף הצלחתי לקרב אלי מספר דגים. בינתיים הדודה ואחי הקטן חזרו מהכפר עם מחבת, סיר, בצל וחתיכת חמאה. התחלנו לבשל את הדגים. כל אנשי הרכבת שמעו גם הם על הדגים, וכולם התחילו לטגן דגים. לכולם עמדו דמעות בעיניים, ואי אפשר היה לדעת אם הדמעות הן מעשן הטיגון או מהשמחה.





## מרטה זכרון

מרטה גורן נולדה בעיר צ'ורטקוב שבפולין. לאחר שהגרמנים פלשו לעיר, נהרג אביה, ומרטה ומשפחתה גורשו לגטו. לאחר כמה חודשים הצליחה אמה להבריח את מרטה אל משפחה נוצרית, והיא הסתירה אותה בוורשה. גברת צ'פלינסקה הייתה האומנת של המשפחה, והיא טיפלה במרתה בכל אותן שנים במסירות. סבה מרטה של ניצל ולאחר זמן הוא העביר אותה לבית יתומים יהודים.

### סוף המלחמה והשחרור

- ❖ *צרכו רשימה של כל הרגשות האובדים בסיפור.*
- ❖ *צרכו רשימה של הקשיים שהילד מתאר.*
- ❖ *סמנו משפט המתאר את השנוי הולד כצד השחור.*

ופתאום אמרה גברת צ'פלינסקה שהמלחמה נגמרה ושהגרמנים נסוגים, אבל עדן מסכן לצאת מהמרתף.

"אני רוצה לנסע לנרשה לראות מה קורה שם. אנסה להשיג אכל ואביא לך בגדים", היא הבטיחה.

"לכמה זמן תסעי?"

"לששה שבועות".

זה היה זמן רב, אבל לא היה בכחי להתנגד. היא הייתה היחידה בעולם שיכלתי לסמך עליה. לכן חפיתי לה ששה שבועות. ששה שבועות שכבתי במרתף תחת השמיכה. מישהו מבני הבית הוריד לי בכל יום מעט אכל, ואני אכלתי והשתדלתי לישון ככל האפשר.

ובדיוק אחרי ששה שבועות חזרה גברת צ'פלינסקה ובגדיה בגדים - תחתונים, שמלה, גרבים ונעלים. היא העלתה אותי למעלה, רחצה אותי, ספרה אותי, ובפעם הראשונה זה זמן רב נראיתי אנושית.

יצאנו לנרשה.

בערב עצרנו באכסניה. גברת צ'פלינסקה נתנה לי פרוסת לחם ומעט מים, וכשישבנו במטה היא אמרה: "יש לי משהו נורא לספר לך. מתר לך לבבות, לצעק ולצרח". היא שתקה לרגע, נשמה נשימה עמקה, נאנחה ובשרה לי את הבשורה שממנה חששתי כל כך: "אמא שלך איננה. היא לא תחזר עוד".

לא צעקתי ולא בכיתי. הייתי עיפה.

"לנרשה הגיעו יהודים..." היא נסתה לומר, ואני התפרצתי לתוך דבריה: "נשארו יהודים?"

אחרי יותר משנתיים שלא ראיתי יהודי, לא האמנתי שנשארו יהודים בפולין.

"נשארו יהודים, וחלק מהם מתרכזים בנרשה".



"לא אכפת לי. אני נשארת אתך!" אמרתי בהחלטיות, נשכפתי על המטה, וסובבתי את ראשי אל הקיר. [...]

### בבית היתומים היהודי

הדלת נפתחה, ואשה לבושה בשמלה ועליה סינר לבן התכופפה אלי, לטפח את ראשי ונתנה לי יד. קמתי והלכתי אחריה. נכנסנו לבית. הגה בו אולם פניסה גדול וסביבו היו חדרים. ילדים בני גילי בערך התרוצצו בבית ונראו מרצים. המשכתי ללכת אחרי האשה עד דלת זכוכית גדולה ושקופה. נכנסנו לחדר, והדלת נסגרה אחרינו. האשה הגישה לי כסא וכוס מים ושאלה: "מה שמך?"

לא ידעתי מה לענות. לא ידעתי אם לומר שאני פריסטינה גרינביץ או מרטה וינטר. לכן לגמתי עוד לגימה מהמים ושאלתי: "מה המקום הזה?"  
 "זה בית לילדים יהודים שהוריהם לא חזרו והם נשארו לבד."  
 "כלם יהודים?" שאלתי. לא זכרתי שמעודי ראיתי כל כך הרבה ילדים יהודים במקום אחד.

"כלם יהודים. ומהיכן את?"

"אני?" לרגע שוב התבלבלתי. "אני מורשה... אני מצ'ורטקוב... לא, אני מורשה".

"ושמך?" היא שוב שאלה את השאלה המכשילה.

"אני פריסטינה גרינביץ, וכלם קוראים לי קרישנה. אני האחינית של גברת אנה שולץ. באתי מהכפר אל דודתי פי אמי חולה", הזדקפתי ואמרתי את הנאום הרגיל.  
 "אהה", אמרה האשה בקול מהרהר. "אז למה באת אלינו לבית הילדים היהודים?" היא הקשתה.

"זה סבא. הוא שהביא אותי לכאן". [...]

"הוא רוצה שאהיה יהודיה. אבל אני לא רוצה. למה לי? גברת צ'פלינסקה אמרה שאמא מתה וגם אבא מת ואני יכולה להשאיר אתה ולחזור לבית הספר".

"את אוהבת ללמוד?"

"מאוד".

"ומה שם אמך?"

"לאמא קראו נטי. היא הבטיחה שתבוא אחרי ולא באה. אמא קראה לי מרטוש. ואבא קרא לי מרטה ליה", אמרתי וחיכתי בפעם הראשונה זה זמן רב.

"בת כמה את?"

"בת עשר".

"וכמה זמן היית בנרשה?"

"יותר משנתיים".



# 1

"יש לי הצעה", הפסיקה האשה את השיחה הנעימה, "מכיון שאת לבד ולנו יש פה מקום בשבילך, השארי אתנו כמה ימים עד שתחליטי אם את רוצה שיקראו לך קרישנה או מרטה. מסכימה?"

"ואוכל להתפלל?"

"כן", היא ענתה בפשטות.

"ואקבל פה אכל?" שאלתי כי הייתי רעבה מאוד.

"יש לנו פה אכל, ואחרי שתתרחצי נאכל פלנו ארוחת צהרים", אמרה האשה הטובה ולקחה אותי לאחד מחדרי הבית.

## בבית הילדים

בתחלה הקפדתי בכל יום להתפלל ולהצטלב, אך לאט-לאט הפסקתי. הרגשתי נפלא עם חברותי היהודיות, והן שתפו אותי מייד בכל הפעילויות. גרתי בחדר עם עוד עשרים וארבע בנות ותומות, ובכל ערב לפני השנה ספרה אחת מהן מה עבר עליה בתקופת השואה ואיך היא נצלה. רגינה ספרה שהיא ברחה מהגטו בעיר לבוב ומצאה עבודה - רועת אנזים בכפר קטן. סטלה ספרה שלאחר שהיא נאלצה לעלות עם הוריה על רכבת שנסעה למחנה ההשמדה טרבלינקה, השליך אותה אביה מהרכבת בזמן הנסיעה. פפריס שעברו ליד המסלה מצאו אותה, לקחו את הכסף שהיה בתוך שקית שהיתה קשורה לצנארה והביאו אותה אל הכפר המקומי. הכפר הציע לה להתנהג כנוצריה ולהתחבא במנזר הקרוב, אבל היא סרבה בכל תוקף. לכן נאלצה לנדוד בלילות מכפר לכפר עד שמצאה קבוצה של פרטיזנים והם אמצו אותה.

סטלה מצאה חן בעיני מאוד, ובחרתי בה לחברתי הטובה. הערצתי את הבנות הגבורות האלה, ועל עצמי לא הסכמתי לספר. מה היה הספור שלי לעמת ספור ההשרדות המפלא של הבנות האלה? מה זכלתי לספר? שבנרשה הלכתי בכל יום לבית ספר? שהתחבאתי במרתף? שנסעתי שלושה ימים ברכבת בלי לזוז? שהערמתי על שוטרי הגסטפו? שהתחבאתי בתוך מזון קש? חשבת שכל הקורות אותי לא חשובות דין כדי לספרן. בלילות היה אפשר לשמע בחדר בכי של בנות שהתגעגעו להורים ולבני המשפחות שלהן.





# 1

## חנה אופרית

חנה נולדה בעיירה ביאלה ראוסקה שבפולין. כשנודע למשפחה שמסוכן להישאר באזור, ברחו היא ואמה לוורשה והסתתרו אצל משפחה פולנית. אביה של חנה ברח כדי להצטרף אל הפרטיזנים שלחמו בנאצים והוא נהרג.

### סוף המלחמה והשחרור

- ❖ *צרכו רשימה של כל הרגשות האופאים הסיפור.*
- ❖ *צרכו רשימה של הקשיים שהילד מתאר.*
- ❖ *סמנו משפט המתאר את השנוי הילד רצח השחרור.*

לקראת סוף המלחמה, כשהתקרבו הרוסים למחנה, התחילו הגרמנים להצעיד אותנו לכיוון גרמניה. אימא ואני והגב' סקרובונק ובאשה חמקנו מכולם והסתתרנו בצריף סמוך לנהר האודר. בלילה כולם ישנו ואני נשארתי ערה, לא יכולתי לישון. שמעתי את ההפגזות של הרוסים מצד אחד ושל הגרמנים מהצד האחר - אנחנו היינו באמצע. כשעלה השחר הבחנתי שנהיה שקט. מבעד לשקט שמעתי ציוץ הציפורים, יצאתי החוצה וראיתי רוכב על סוס לבן מתקרב. המדים שלבש היו שונים מהמדים של הגרמנים. זה לא היה אותו צבע ירוק. הגעתי למסקנה שזה חייל רוסי. שמחתי מאוד, התרגשתי שאני יכולה להביא את הבשורה. נכנסתי בריצה אל הצריף, וצעקתי לכולם: "הרוסים הגיעו". כולם יצאו החוצה, וראינו עוד ועוד רוסים מגיעים. התישבתני בצד ופרצתי בבכי.

אימא שאלה: "למה את בוכה?"

אמרתי: "אני דואגת לאבא ולכל המשפחה".

אימא אמרה: "הנצ'קה, תפסיקי לבכות. כשאת בוכה את נראית כמו ילדה יהודייה".

מיד הפסקתי לבכות מפחד שיזהו שאני יהודייה, למרות שהרוסים כבר הגיעו.

כשנפרדתי מאבא הוא אמר לי: "הנצ'קה, אחרי המלחמה ניפגש בביאלה ראוסקה". היה ברור לנו שאנחנו חוזרים הביתה לביאלה ראוסקה. רציתי שאבא יעמוד בתחנת הרכבת ויחכה לי כמו שהבטיח לי. רציתי לראות אותו, רציתי למחוק את החשש שמא קרה לאבא ולשאר המשפחה משהו נורא.

כשנסענו ברכבת ניגש פולני שהכיר את אימא ואמר בקול רם: "תראו אותה, היא ניצלה עם הבת שלה". ב-11 במאי 1945, יום הולדתי, הגעתי עם אימא לביאלה ראוסקה, ולי היה ברור שכל אנשי העיירה שלי חיים. ירדתי מהרכבת, אך איש לא חיכה בתחנה. הלכנו



# 1

הלכנו לביתה של חברתה של אמי, והיא סיפרה לנו ששום יהודי לא חזר. אימא הלכה לברר בכפר מה קרה לאבא. כששבה היא הייתה מאוד עצובה. לא שאלתי שום דבר אבל הבנתי. הבנתי שאיבדנו את אבא, איבדנו את סבתא, את הדודים והדודות ואת בת דודתי הניה שאהבתי כל כך. מכל משפחתנו נותרנו רק אימא ואני.

מעולם לא הלכתי לבית ספר. קודם לכן, כאשר הייתי צריכה ללכת לכיתה א', גירשו אותי מבית הספר מכיוון שאני יהודייה, והיה ברור שעכשיו כשנסתיימה המלחמה, אני צריכה ללכת לבית הספר. אימא שלי פחדה ושלחה אותי לבית הספר כילדה פולנייה. לא סיפרנו לאיש שאנחנו יהודיות, וכלל לא ידענו אם נותרו עוד יהודים בעולם. אימא אמרה: "נחכה ונראה מה יקרה, בינתיים תלמדי בבית הספר".

פתאום הייתי בבית הספר. למדתי והיה נפלא. הצטיינתי מאוד בלימודי. הצטרפתי לתנועת הנוער.

יום אחד הלכתי לצופים. המדריך היה הכומר. הוא שאל שאלה, ואיש לא ידע את התשובה, רק אני הצבעתי. הוא הביט בי בעיניי ואמר: "אם לא הייתי יודע שאת קתולית, הייתי חושב שיש לך ראש יהודי". קמתי ויצאתי באמצע הפעילות, מעשה שנחשב מאוד לא מנומס ולא מקובל, אך לי כבר לא היה אכפת. באתי לאימא ואמרתי לה: "בואי נלך לחפש יהודים, אני לא רוצה להסתתר, אני רוצה להיות יהודייה גאה".

עברנו ללודז', שם התרכזו הרבה יהודים, ושם הכירה אימא את יוסף קופרשטוק, יהודי מהעיר לודז' שאיבד את אשתו ואת בתו במלחמה. הם נישאו ויוסף היה לאבי. אחרי שנה נולד אחי אברהם.



1



# יוסף שפירא

יוסף שפירא נולד בוורשה שבפולין והיה בן תשע כשפרצה מלחמת העולם השנייה. הוא ומשפחתו גורשו לגטו, אך בתוך זמן קצר הוא נותר לבדו - הוריו ואחיותיו נספו. יוסף הבריח מזון אל תוך הגטו והתמודד עם סכנות רבות. לאחר מכן הוא ברח מהגטו, התחזה לילד נוצרי והצטרף אל מוכרי הסיגריות בכיכר שלושת הצלבים. הוא התגורר עם חבריו בכמה מקומות מסתור עד השחרור.

## סוף המלחמה והשחרור

- ❖ צרכו רשימה של כל הרגשות המופיעים בסיפור.
- ❖ צרכו רשימה של הקשיים שהילד מתאר.
- ❖ סמנו משהו המתאר את השנינו שלילד רוצה השחרור.

אחרי כמה שעות דפקה השכנה על הדלת ובישרה לנו כי הגרמנים נסוגו והרוסים נמצאים כבר כאן.

זו הייתה הבשורה אשר לה ציפינו מזמן ועתה סוף סוף הגיעה. [...] ברגעים ההם למעשה שוחררתי מהאיום שרביץ על חיי במשך חמש השנים האחרונות והפכתי לאדם אשר יש לו זכות לחיות. אך מכאן ועד לחיים נורמליים הייתה הדרך ארוכה ביותר.

מהרגע הראשון שבו הבחנתי בשני החיילים היה ברור לי שהם יהודים לפי חזות פניהם. אחד מהם היה גיינג'י ומראהו היה ללא ספק יהודי. החלטתי להמתין להזדמנות לשוחח איתם [...] התקרבתי אליהם ופניתי בשאלה: "האם האדונים הם פולנים שברחו בהתחלת המלחמה לרוסיה?" לאחר שענו בחיוב, העזתי לשאול: "האם האדונים יהודים?" שניהם הפנו את פניהם אלי מופתעים מהשאלה וענו ביחד בכעס: "נכון! ומה הבעיה?" "אין כאן שום בעיה", עניתי. "אני שואל כי גם אני יהודי". שניהם הסתכלו זה בזה ואחד מהם אמר לחברו באידיש קצת באירוניה: "ומה תגיד עליו?" השני פנה אלי באידיש: "דו ביסט א איד?" (האם אתה יהודי). "כן", עניתי לו גם אני באידיש ושניהם נשארו במקומם קפואים והמומים.

לאחר שניות אחדות התאוששנו שלושתנו והם החלו לשאול אותי שאלות. סיפרתי להם מי אני ועל קורותיי. באותו רגע עבר חייל נוסף במקום ונופף בידו לשלום. הם קראו לו אלינו והציגו אותי בפניו. גם הוא היה יהודי, קצת יותר מבוגר מהם, כבן ארבעים. הוא מאוד התרגש, חיבק אותי בחום ודמעות בעיניו. אחר ביקשני להתלוות אליו. שני האחרים הצטרפו גם הם ואחרי כמאה מטר הגענו לחפירה שהיו בה כעשרה חיילים, כולם יהודים.



# 1

כאשר הוצגתי בפניהם הם יצאו מגדרם משמחה. להם הייתה זו הפתעה לא רגילה לפגוש נער יהודי ניצול כאן בלב החזית. הם השתדלו לפנק אותי ולכבדני בכל מיני דברים שהיה ברשותם, בעיקר במזון ממנות הקרב שלהם, כקופסאות שימורים וכדומה. החיילים הציפו אותי בשאלות. אחדים מהם, יוצאי ורשה, ניסו לברר אצלי מה עלה בגורל בני משפחותיהם. אחרים שאלו שאלות על הגטו וביקשו לדעת איך עלה בידי להיחלץ משם. פתאום התחלתי להרגיש את השחרור בצורה מוחשית, דבר שלא חשתי עד אז. מצאתי את עצמי משוחח אתם באידיש, שפת אמי, וכשחסרו לי מילים באידיש השלמתי אותן בפולנית. הייתי "בעננים". זכותי לחיים הוחזרה לי וכל המאבק לא היה לחינם. לכאורה היה כל הסיוט הזה כבר מאחורי.

בגלל פרוץ המלחמה הפסקתי ללמוד כבר בכיתה ב', וידעתי מעט מאוד גאוגרפיה. כשהחיילים הציפו לי לנסוע לוועד היהודי בלובלין שמסייע לילדים לנסוע לאמריקה, החלטתי לעשות זאת מכיוון שרציתי לעזוב את אירופה וחשבתי שאמריקה קרובה יותר לארץ ישראל.

משמצאנו את מה שנקרא משרד הוועד היהודי, התאכזבנו מאוד [...] פנינו אל הפקיד הראשון בכניסה והוא שאלו אותנו מי אנחנו. ענינו: "יהודים שבאו מוורשה". "ומה רצונכם?" "באנו להירשם לנסיעה לאמריקה". אחרי ששמע את סיפורנו התייחס אלינו בהערצה והסביר לנו ברצינות גמורה את המצב. מדבריו התברר לנו כי [...] הדבר היחיד שאנו יכולים לקבל הוא סכום כסף קטן בזמן הרישום, ומדי יום תלוש לארוחת צהריים במטבח ציבורי שאורגן למען יהודים ניצולים. אך הדבר העיקרי שהבטיח לנו היה כי הוועד פועל עתה לפתיחת בית יתומים ניצולים, ושבו נוכל בקרוב למצוא מחסה ובית חם, אך לצערנו לא יכול היה לנקוב בתאריך שבו ייפתח. אחרי שעברנו רישום, קיבלנו סכום כסף לא גדול וכרטיס זיהוי, שבו היה רשום שמנו האמיתי בפעם הראשונה אחרי חמש שנים של הזדהות בשמות זרים [...]

עזבנו את המקום בהרגשה קשה, בלי לדעת מה יהיה עלינו.

נאמר לנו כי ברחוב ליברטובסקה קיים בית הקרוי "בית פרץ" שבו מתרכזים פליטים יהודים ניצולי שואה. [...]

למחרת ניגשנו אל אותו "בית פרץ" כדי לבחון אם קיימת אפשרות למצוא בו פינה לעצמנו. מצאנו שם בית ענק שבנייתו לא הסתיימה ובו חדרים ללא טיח ודלתות. [...] על הרצפה היה מפוזר קש ועליו ישנו האנשים. המקום התאים בקושי ללינה לילה אחד או שניים. מחוסר ברירה לנו שם כמה לילות, אך בסוף התייאשנו והחלטנו לחזור לוורשה. [...]

יצאתי לדרך ולבי כבד עלי מאוד. שוב הרגשתי בודד כבעבר הלא רחוק כאשר נדדתי בכפרים, נרדף על מוצאי ומחפש עבודה כדי לשרוד. עתה אמנם היה המצב שונה, לא ארבה לי עוד סכנת חיים בגלל זהותי היהודית, אך פתאום הרגשתי באופן מוחשי את תוצאות





# 1

כל אותו זמן עקבתי גם אחרי התקדמות ההקמה של בית הילדים על ידי הוועד היהודי. הכרתי נערים נוספים אשר המתינו בכיליון עיניים לבוא היום הזה, ולשמחתי אחרי כחודשיים התבשרתי על פתיחת המעון המיוחל.

הפעם הרגשתי שייכות ותחושת בית שכמותה לא הרגשתי זה שנים. לא הייתי חייב לדאוג לעצמי למחייה או למגורים, נמצאתי בחברת נערים ונערות בני גילי, שווה בין שווים, כולם יתומים מהוריהם ובעלי עבר דומה לשלי.

עם הזמן הובאו גם משחקים שונים כמו דמקה, שח ואחרים, שיחקנו מתחילים, כדורגל ועוד ואט אט חזרנו להיות נערים במלוא מובן המילה ולעסוק בדברים האופייניים לבני גילנו.

[...]

כל יום נוספו ילדים חדשים ששרדו אצל הנוצרים, בכפרים, במחבוא או אצל הפרטיזנים. עם הזמן התחילו להגיע גם ילדים מרוסיה שהוריהם נפטרו שם או גויסו לצבא, והמקום נעשה צר מלהכיל כמות כזו של ילדים. מחוסר ברירה נאלצנו להתחלק שניים במיטה אחת, אבל דבר זה לא העיק ולא הפריע למישהו. כולנו קיבלנו זאת בהבנה. בבית הילדים היו לי אוכל, מיטה וחברים, ולא התעסקתי בשאלות גדולות. זו הייתה פסגת השאיפות שלי, ולא יכולתי לדמיין מצב טוב יותר.

עם סיום המלחמה החלו להגיע ניצולים מהמחנות בגרמניה. זו הייתה תקופה של ציפייה מצד כל הילדים להופעת הורים, אחים, או אפילו סתם קרובי משפחה שאולי ניצלו מהמחנות או מציפורני הנאצים בדרך כלשהי. לצערנו, בני מזל כאלה היו מועטים ביותר.





# פולק לאו

ישראל מאיר לאו נולד בשנת 1937 בפיוטרקוב שבפולין והיה כבן שלוש כשפרצה המלחמה. הוא גורש עם הוריו ועם שני אחיו לגטו. הוריו ואחיו נספו, והוא ניצל בזכות תושייתו של אחיו הגדול נפתלי ועמו היה בכמה מחנות עבודה. צבא ארצות הברית שחרר אותו בהיותו בן שמונה. עם נפתלי עלה לארץ ולימים היה לרבה הראשי של מדינת ישראל.

## סוף המלחמה והשחרור

- ❖ *ערכו רשימה fe כל הראשות האוקציות הסיפור.*
- ❖ *ערכו רשימה fe הקשיים שהילד מתאר.*
- ❖ *סמנו משפט המתאר את השנוי שהילד רוצה השחרור.*

כעלה נידף הסתתרתתי [...] ביום השחרור של בוכנוולד [...]. התחבאתי ורציתי פשוט לשרוד. אספתי קליפות של תפוחי אדמה וכרסמתי אותן עד תום. [...] ידעתי שבחוץ מתרחש משהו. באוויר נפוצו דיבורים על שחרור [...] אמרתי לעצמי שצריך רק לעבור את הימים האלו, עד שיגיעו מושיעינו [...]. רעמי ההתפוצצויות אשר נשמעו בחוץ ללא הרף [...] היו סימן מובהק להתרחשות יוצאת דופן בסביבה, אך את פשרה לא יכולתי לשער. יכולתי רק לחוש את המתח [...].

מעל שמי המחנה חגו מטוסים אחדים, ונדמה כאילו בכל פעם הנמיכו טוס [...] בכל פעם שאחד המטוסים היה חג מעלינו, האנשים בחצר היו מניפים את כובעיהם וצועקים בגרון ניחר, מילה אחת: "הוריי, הוריי", שפירושה: הידד. הקריאה הזו בישרה שמחה גדולה, שלא ידעתי להסבירה. לא הבנתי למי צועקים "הוריי" ומדוע, אך חשתי את השמחה [...] כאשר החלה מהלכת ברחבי המחנה השמועה שגייפים אמריקנים פורצים את השער ונכנסים לבוכנוולד, הכול התחוויר. ואכן, לאחר שש שנים של נעילת שערים, נפתח לפתע שער, והתחילו חיים חדשים. עולם אחר לחלוטין החל. היתה זו תחושה עמוקה של בראשית.

אני זוכר גם את החיילים האמריקנים [...] הנכנסים בשער המחנה. הייתי אחוז אימה מהצבא החדש שבא בשערי המחנה [...] הרב הרשל שכטר [ששימש כרבה הצבאי של המחלקה הצבאית האמריקנית שנשלחה לשחרר את המחנה] [...] ירד מאחד הגייפים, במדי חייל [...] ואז, וזאת אני זוכר בבהירות, הוא נתקל בי - ילד בן שמונה - מתבונן בו [...] בעיניים קרועות לרווחה. התדהמה ניכרה על פניו: בתוך שדה הקטל [...] פתאום ילד! אני הייתי מאובן מפחד. ואילו הוא - ברור היה לו שילד במקום הזה, משמעו ילד יהודי. הרב [...] תפס אותי בשתי ידיו, חיבק אותי חיבוק אבהי והרים אותי על הידיים. [...] הרב הרשל שכטר שאל מי אני ואני השבתי: לולק מפיוטרקוב.

- "מי המשפחה שלך?" הוסיף והתעניין.



# 1

- "אבא שלי היה הרב של פיטרקוב".
  - "ואתה כאן לבד, בלי אבא?"
  - "בלי אבא, בלי אמא, אבל יש לי אח. הוא התמוטט ושוב חולה כאן, במחנה".
- הרב שכטר קנה את אמוני עוד יותר, כאשר סיפר לי ששמע על אבא [...] שמחה גדולה מלאה את לבי. [...]

אני עם המזוודה [...], עם חופן ממתקים ביד; נפתלי עם שק קטן שמעט המיטלטלים שנתרו לנו נתונים בו, יצאנו [...] את שערי בוכנוולד. יצאנו אל דרך חדשה בעולם חדש, בידיעה שמכל משפחתנו נותרנו רק שנינו בעולם. התיישבתי ברכבת אשר הובילה אותנו למסע חיינו החדשים. מחשבות שונות התערבלו במוחי, זכרונות קשים, אובדן הורים ואח, הקשר המופלא עם נפתלי [...] שמחה מסוג בלתי-מוכר לי מילאה את כולי והיה בי ביטחון מוחלט בהחלטותיו של נפתלי שיביא אותי אל ארץ ישראל, כמו שהבטיח.

בכל תחנה המתינו לנו אנשים רבים שקיבלו את פנינו בחום. חיילים אמריקאים שהתרגשו מהעובדה שבין ניצולי השואה יש גם ילד קטן, התרפקו עלי. הם חיבקו אותי, הרימו אותי על הידיים, זרקו אותי באוויר, ניסו לשעשע אותי ולהביע כך את אהבתם ואת שמחתם על הצלתי. חשתי תחושה עמוקה שהם מבקשים להשתתף בגורלי, אם כי היה ברור שאין להם קצה-קצהו של מושג מה היו חוויותי בשש השנים האחרונות. בכל תחנה זכיתי ללא מעט צביטות בלחיים ולהמון ממתקים.

במשך כל שהותנו בבית ההבראה, נפתלי עסוק היה במשלוח מכתבים, לכל מי שרק אפשר, כדי לברר מה עלה בגורלה של אמא. נפרדנו ממנה כשבעה חודשים קודם לכן, והעובדה ששנינו עברנו כל-כך הרבה באותם ימים, ובכל זאת שרדנו ונותרנו בחיים, נטעה בנו תקווה. שנינו חשבנו שאין סיבה להניח שהיא לא שרדה. אך השאלה שלא נתנה לנו מנוח היתה היכן היא ומה קורה לה. נפתלי [...] [פנה] לכל כתובת שעלתה בדעתו [...]

באחר-צהריים של אחד מימי שהותי באקווי [בית הבראה בצרפת שבו שהו לולק ונפתלי לאחר השחרור] מצאתי את עצמי לבדי ברחבת הדשא. ישבתי על נדנדה בחורשה, מתמכר כולי להנאה ולשעשוע. אחת האחיות הצרפתיות נדנדה אותי. ביד אחת אחזתי ספל פח ובו חלב טרי שנחלב מהפרות שרעו בסביבה, ובידי השנייה היתה חפיסת שוקולד. בתוך הפסטורליה הזו, ניגש אלי אחד מן החבורה, מסר לי מעטפה ואמר "לולק, מסור את המעטפה הזאת לטולק" וברח. היות שלא ידעתי קרוא וכתוב והייתי עסוק בנדנדה, לא שמתי לב במי מדובר. רק התיישבתי על המעטפה, שלא אאבדנה.

כשחזר נפתלי מעיסוקיו, מסרתי לו את המעטפה. הוא פתח אותה ופניו החווירו כסיד. הוא התיישב לידי, שם את ידו על כתפי ואמר: "לולק, מעכשיו – גם אמא אין לנו". בכיתי.

